

Tabakas izstrādājumu aplikšana ar nodokļiem Eiropas Savienībā

09/02/2006

Nodokļu politika ir visefektīvākais un noturīgākais veids, kā samazināt tabakas izstrādājumu patēriņu, bet tās apkarjošo efektu samazina lētākas tabakas izstrādājumu markas, zemie nodokļi atsevišķās valstīs, pieaugošā tendence iepirkties ārzemēs, zemāki nodokļi tinamajai tabakai, kontrabanda un viltojumu tirdzniecība.

Eiropas Savienībai ir vairāk nekā 30 gadu pieredze tabakas izstrādājumu nodokļu politikas regulēšanā. Lai arī ES īmenī panākts vērā ņemams progress tabakas nodokļu harmonizēšanā, raizes sagādā tas, ka nodokļu likmes un tabakas izstrādājumu cenas tomēr ievērojami atšķiras dažādās ES dalībvalstīs.

Piemēram,

- Kāda starptautiski labi zināma zīmola cigarešu paciņa 2006. gada janvārī Latvijā maksāja 1,07 eiro, bet Apvienotajā Karalistē 7,50 eiro.
- Vispopulārākās cenu kategorijas cigarešu paciņas nodokļa likme 2005. gada jūlijā svārstījās no 60% Latvijā līdz 80% Francijā (1).

Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem, cenas pieaugums ir visefektīvākais un rentablākais ietekmēšanas veids, īpaši jauniešiem un cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, kuriem cena ir noteicošais faktors. Attīstītajās valstīs 10% cenu pieaugums samazina tabakas patēriņu par 4% (2). Cena ietekmē gan smēķēšanas uzsākšanu, gan atmešanu. Ilgstošs tabakas cenas pieaugums smēķētājus, īpaši esošos, spēcīgāk ietekmēs ilgtermiņā, nevis īsā laika periodā, jo cilvēkiem, kas atkarīgi no nikotīna, ir grūtāk mainīt savus ieradumus.

Cigarešu cena ir strauji pieaugusi vairākās Eiropas valstīs, piemēram, Francijā, Vācijā un Nīderlandē. Tabakas cenu pieauguma ietekmi labi ilustrē Francijas piemērs. No 1999. gada līdz 2003. gadam smēķētāju skaits Francijā ir samazinājies par 12%. Vairāk smēķētāju vēlējas atstāt smēķēšanu, un 2003. gadā cena tika minēta par galveno iemeslu, kādēļ smēķētāji izteica vēlmi atstāt kaitīgo ieradumu (salīdzinoši 1999. gadā tas bija tikai ceturtais iemesls) (3).

Lai arī pastāv pierādījumi, ka lielāki nodokļi veicina patēriņa samazināšanos, tomēr nodokļu pieauguma ietekmi uz smēķēšanas izplatību samazina šādi faktori:

1. Cigarešu aizvietošana ar tinamo tabaku

Lielākajā daļā ES dalībvalstu tinamajai tabakai tiek piemērots zemāks nodoklis nekā cigaretēm. Cigarešu cenas pieauguma rezultātā smēķētāji var atteikties no cigaretēm un pievērsties tinamajai tabakai. Piemēram, Francijā 2004. gadā pieprasījums pēc tinamās tabakas pieauga par 12% (4). Nodokļa likmi tinamajai tabakai vajadzētu pielīdzināt cigarešu nodokļa apmēram, lai novērstu viena izstrādājuma aizvietošanu ar otru.

2. Pieaugoša tendence iepirkties lētāk kaimiņvalstīs

Cenas paaugstināšanas efektu var samazināt pieaugoša tendence iepirkties lētāk kaimiņvalstīs. Piemēram, Somijas iedzīvotāji dodas iepirkties galvenokārt uz Igauniju. Ir aprēķināts, ka ik gadu 2,5 miljoni braucieni no Somijas uz Igauniju notiek, lai tur iepirktos. Luksemburgā (450,000 iedzīvotāju) cigarešu tirdzniecības apjoms palielinājās pateicoties nodokļu pieaugumam kaimiņvalstīs (no 5,6 biljoniem pārdoto cigarešu 2003. gadā līdz 6,5 miljardiem 2004. gadā). (5)

3. Lētākas cigarešu markas un atlaides.

2004. gadā lētākas cigarešu markas bija ieguvušas 10% no tirgus daļas Beļģijā (6) un Apvienotajā Karalistē (7). Lētās cigarešu markas padara cigaretes pieejamākas un var novest pie cenu konkurences. Lēto cigarešu marku konkurence Ungārijā un Beļģijā 2005. gadā izraisīja vadošo starptautisko cigarešu marku cenu samazināšanos.

4. Atjautīga tabakas kompāniju cenu politika

Lai novērstu trešo cigarešu cenu kāpumu 18 mēnešu laikā, Vācijas cigarešu tirdzniecības līderis 2005. gada septembrī samazināja cigarešu skaitu paciņā no 19 līdz 17 cigaretēm (8). Neraugoties uz nodokļa pieaugumu par 10%, cigarešu paciņas cena samazinājās, un tas smēķētājiem deva nepareizu priekšstatu, ka cena praktiski nemaz nav mainījusies.

5. Viltotu cigarešu pieaugums un kontrabandas risks

Jauna parādība Eiropā ir viltotu cigarešu parādīšanās. 2003. gadā Apvienotajā Karalistē kontrabandas cigaretes veidoja 25% – 30% no nelegālo cigarešu tirgus (9). Ir grūti novērtēt kontrabandas tirdzniecības apjomus, taču ir skaidrs, ka kontrabandas cigarešu daļa dažās ES valstīs pieaug.

6. Likumdošanas nepilnības

2005. gada trešajā ceturksnī tabakas tirdzniecība Vācijā samazinājās par 13% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Pēdējā laika cenas pieaugums ir bijis galvenais cigarešu patēriņa samazināšanās iemesls un galvenais iemesls citu tabakas produktu, piemēram, singles and sticks (tos aplik ar daudz izdevīgāku nodokļu likmi) tirdzniecības pieaugumam. Izmantojot nepilnības Vācijas nodokļu sistēmā, tabakas kompānijas Vācijā pārdod jau gatavus tabakas rullīšus, ko sauc par singles and sticks, un atbilstošas papīra caurulītes, kas maksā uz pusi lētāk par parastajām cigaretēm un tiek apliktas ar zemākiem nodokļiem. Eiropas Kopienu tiesa 2005. gada 10. novembrī nol

ēma, ka Vācijas nepilnības Vācijas nodokļu politikā ir nelikumīgas un sticks būtu klasificējami vienā kategorijā ar cigaretēm un apliekami ar tādiem pašiem nodokļiem (10).

Avoti :

- (1) European Commission, Excise duty Tables, Part III Manufactured tobacco, July 2005.
- (2) World Bank. Tobacco control at a glance , Washington DC, 2003, www.worldbank.org/tobacco
- (3) Inpes, Tabac, l'offensive: 1.8 million de fumeurs en moins. Press release, 1 February 2004, Paris.
http://www.inpes.sante.fr/30000/pdf/0402_synthese_tabac.pdf
- (4) Sales of Roll your tobacco in France were 7861 tonnes in 2004 or 12, 4% more than in 2003. Source: Revue de tabacs, Le marché français du tabac en 2004, Février 2005, page 6.
- (5) Sales of cigarettes in Luxembourg were 4.777 million cigarettes in 2001, 5.788 million in 2002, 5.618 million in 2003, 6.475 million in 2004 and 5.204 million in 2005. source: UEBL.
- (6) Source: Retail 29 Januari 2005, page 29.
- (7) Source: Action on smoking and Health, London, UK.
- (8) A pack of the leading cigarette brand in Germany was 4 euro for 19 cigarettes in August 2005 and 3,80 euro for 17 cigarettes in September 2005. The price per cigarette increased, but not the price per pack.
- (9) Source: Customs and Excise, London, UK.
- (10) <http://curia.eu.int>

Papildu informācija:

Kaspars Licītis

Tālr.: 9660003, 7870117

Fakss: 7871744

E-pasts: kaspars.licitis@prstudio.lv

Komentāri:

Eiropas Komisijas kampaņas HELP: par dzīvi bez tabakas mērķis ir pārliecināt 25 ES dalībvalstu iedzīvotājus nesākt vai pārtraukt smēķēšanu ar televīzijas reklāmu un citu aktivitāšu palīdzību.

Eiropas Komisijas pretsmēķēšanas kampaņas HELP: Par dzīvi bez tabakas ietvaros regulāri tiek izsūtītas preses relīzes, lai nodrošinātu medijus ar informāciju par veselību, kā arī atbalstītu un paplašinātu kampaņu HELP.

Kampaņas HELP preses relīzes, preses lapas, logo un fotogrāfijas var lejupielādēt internetā:
<http://www.help-eu.com>

Preses relīzē paustie viedokļi atsevišķos gadījumos var nesakrist ar Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.
Detalizēta informācija ar atsaucēm uz zinātniskiem pētījumiem ir pieejama pēc pieprasījuma.

Une initiative de l'Union Européenne

